

Ecologisch onderzoek vleermuizen

Deelplan 20 Ypenburg te Den Haag

Rapportnummer: 20150706/rap02
Status rapport: concept
Datum rapport: 30 oktober 2015

Auteur: E. (Esther) Schiedon, MSc
Projectleider: Ing. D. (Dirk) van der Est
Kwaliteitscontrole: Ing. D. (Dirk) van der Est

Opdrachtgever: Gemeente Den Haag
Dienst Stedelijke Ontwikkeling
Postbus 12 655
2500 DP Den Haag

Contactpersoon: Dhr. S.R. Tool

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	1
1.1 Aanleiding	1
1.2 Doel	1
1.3 Leeswijzer	1
2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE	2
2.1 Beschrijving huidige situatie	2
2.2 Werkzaamheden en toekomstige situatie	3
3 METHODE.....	4
3.1 Leefwijze vleermuizen.....	4
3.2 Functies plangebied voor vleermuizen (resultaten quickscan).....	4
3.3 Veldbezoek	5
4 RESULTATEN VELDBEZOEK.....	6
4.1 Inleiding.....	6
4.2 Waarnemingen veldbezoek 10 september 2015	6
4.3 Waarnemingen veldbezoek 30 september 2015	6
4.4 Conclusie	7
5 EFFECTENANALYSE AANWEZIGE SOORTEN	9
5.1 Inleiding.....	9
5.2 Vliegroutes	9
5.3 Foerageergebied.....	9
6 CONCLUSIES	10
7 AANBEVELINGEN	10
8 LITERATUUR.....	10

Bijlage 1: overzichtskaart vleermuiswaarnemingen

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Dienst Stedelijke Ontwikkeling (DSO) van de gemeente Den Haag heeft het voornemen om het braakliggende terrein ter plaatse van deelplan 20 te Ypenburg, Den Haag tot woonwijk te ontwikkelen. Ten behoeve van de voorgenomen herontwikkeling zal onder andere het aanwezige groen geheel verwijderd worden. Aangezien hierbij mogelijk negatieve effecten op flora en/of fauna kunnen optreden, is eerder dit jaar een quickscan op deelplan 20 uitgevoerd (20150706_rap01, d.d. 24 juni 2015). Hieruit bleek dat de noordelijke randen van het plangebied (als gevolg van de aangrenzende watergangen én de aanwezige wilgenbosschage) mogelijk in gebruik zijn als vliegroute en/of foerageergebied door vleermuizen. Verblijfplaatsen zijn (door het ontbreken van geschikte boomholten en afwezigheid van bebouwing) niet aanwezig binnen het plangebied.

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Europese Habitatrichtlijn en zijn opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet. Vleermuizen maken onder andere gebruik van bomenrijen en watergangen als vlieg- en foerageerroute. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen (bij het achterwege blijven van passende voorzorgsmaatregelen) verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden worden.

Tijdens het vleermuisonderzoek is onderzocht welke soorten en aantallen vleermuizen in het gebied voorkomen, en welke functie(s) het plangebied heeft voor vleermuizen (verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes). Dit is essentieel om uitspraken te doen over de effecten op populaties van de beschermde soorten en de eventueel te nemen maatregelen. Ook geeft het duidelijkheid op de vraag of het indienen van een ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (voorheen Dienst Regelingen) noodzakelijk is.

1.2 Doel

De doelstelling voor het vleermuisonderzoek is geformuleerd in onderstaande onderzoeksvragen:

- Welke soorten vleermuizen maken gebruik van het plangebied?
- Welke functie heeft het plangebied voor deze soorten (foerageergebied en/of vliegroute)?
- Welke maatregelen worden er getroffen om zorgvuldig handelen ten aanzien van de vleermuizen te garanderen?
- Is het noodzakelijk om voor de voorgenomen werkzaamheden een ontheffing Flora- en faunawet aan te vragen?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk twee is een beschrijving van het plangebied weergegeven en de uit te voeren werkzaamheden zijn hier benoemd. Hoofdstuk 3 gaat in op de methode van het vleermuisonderzoek en in hoofdstuk 4 worden de resultaten besproken. In hoofdstuk 5 worden de effecten bepaald van het plan op de vleermuissoorten die gebruik maken van het plangebied. Hier worden ook maatregelen voorgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van beschermde soorten. Ook wordt beargumenteerd of een ontheffing noodzakelijk is voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Het laatste hoofdstuk geeft een samenvattende conclusie van de bevindingen uit deze rapportage.

2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE

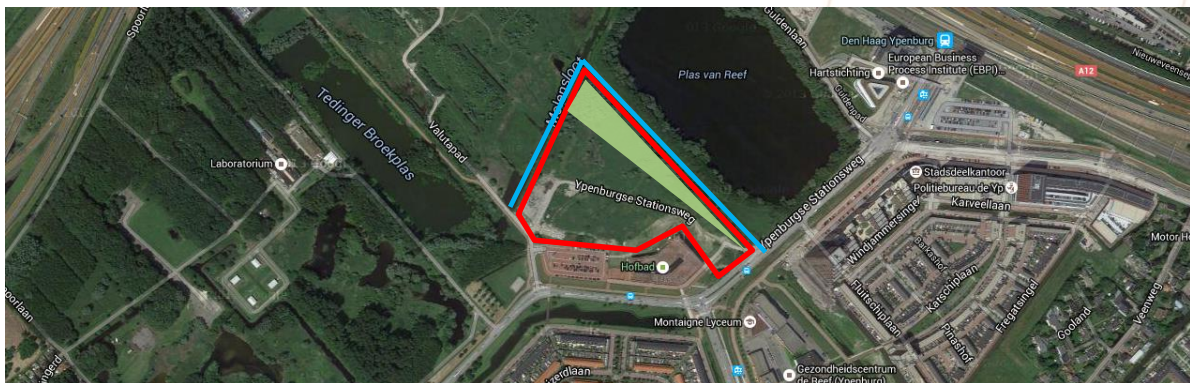
2.1 Beschrijving huidige situatie

Het plangebied betreft een braakliggend terrein in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg te Den Haag en wordt aan de noordwestelijke en noordoostelijke zijde begrensd door een watergang. In de huidige situatie bevindt zich binnen het plangebied veel riet en ruigte. In het noordoostelijk deel van het plangebied (langs de watergang) groeien een groot aantal bomen, grotendeels bestaand uit schietwilg.

In het oostelijk deel van het plangebied is sprake van een klein water, dat volledig is bedekt met kroos. In verband met bouwwerkzaamheden nabij het plangebied zijn delen van het plangebied regelmatig bereiden door zware werktuigen, waardoor de bodem op diverse plaatsen verstoord is geraakt. Enkele materialen voor deze bouwwerkzaamheden (o.a. grote stenen structuren voor de geleiding van het riool) bevinden zich binnen het plangebied. Binnen het plangebied zijn geen bebouwing en verharde wegen aanwezig.

Ten noorden en westen van het plangebied bevinden zich meerdere plassen (zoals de Plas van Reef), gras- en ruigtelanden (met diverse ruigtekruiden en struweel) en bosschages. Ten zuiden en westen van het plangebied bevinden zich woningen en bedrijfspanden.

In figuur 2-1 is de ligging van het plangebied weergegeven. In figuur 2-2 is de huidige situatie van het plangebied door middel van enkele foto's weergegeven.

Figuur 2-1. Globale ligging plangebied (rood omlijnd) en de binnen het plangebied aanwezige bomen (lichtgroen). In blauw zijn de aangrenzende noordwestelijk en noordoostelijk gelegen watergangen weergegeven.

Figuur 2-2. Huidige situatie plangebied. Links: de watergang aan de noordoostelijke zijde van het plangebied (met aangelegde wilgenbosschage). Rechts: zicht vanaf de noordwestelijk gelegen watergang op de vele ruigtekruiden binnen het plangebied.

2.2 Werkzaamheden en toekomstige situatie

Op termijn zal het braakliggende terrein van deelplan 20 ontwikkeld worden tot woonwijk. Hiertoe wordt het terrein bouwrijp gemaakt, waarbij het aanwezige groen (schietwilgen, ruigtekruiden e.d.) in zijn geheel verwijderd zal worden.

Binnen de woonwijk worden diverse woningen met tuin, parkeerplaatsen, een speelplek voor kinderen en openbaar groen gerealiseerd (zie inrichtingsplan in figuur 2-3). Daarnaast worden over de noordwestelijk gelegen watergang (aan de rand van plangebied Ypenburg) drie bruggen geplaatst, om zodoende meerdere toegangswegen naar de (nog in te richten) noordwestelijk gelegen kavel te creëren.

Figuur 2-3. Inrichtingsplan voorgenoemde ontwikkeling.

3 METHODE

3.1 Leefwijze vleermuizen

Vleermuizen maken in de loop van de seizoenen gebruik van een netwerk van verschillende verblijfplaatsen. Vanuit hun verblijfplaats vliegen vleermuizen naar hun foerageergebied via vliegroutes waarbij ze gebruik maken van lijnvormige elementen, zoals aaneengesloten bomenrijen en watergangen. Vleermuizen maken gebruik van gebouwen als verblijfplaats en er zijn ook boombewonende vleermuizen. Elke vleermuissoort heeft zijn specifieke eisen (zie voor meer informatie over vleermuizen www.vleermuis.net en de soortenstandaards).

Vleermuizen zijn insectenetende zoogdieren en vinden hun voedsel op diverse locaties, zoals sloten, kanalen, plassen, bossen, bosranden, parken, bomenrijen, stadstuinen, weilanden en akkers. Iedere vleermuissoort heeft zijn eigen jachttechniek om insecten te vangen. Watervleermuizen foerageren bijvoorbeeld voornamelijk vlak boven het wateroppervlak, maar worden ook wel foeragerend langs bomen waargenomen. Dwergvleermuizen, rosse vleermuizen en laatvliegers vangen vooral prooien in de lucht.

Vliegroutes zijn routes tussen een verblijfplaats en een voedselgebied. Als een vliegroute onderbroken wordt door lichtvervuiling of andere barrières, is een verblijfplaats vaak moeilijker of niet meer bereikbaar omdat de vleermuizen zich niet meer kunnen oriënteren.

Vleermuizen hebben een sterke binding met de verblijfplaatsen omdat ze meestal ieder jaar opnieuw gebruikt worden. Tijdens de kraamtijd verzamelen de vrouwtjes zich in kraamkolonies. Tijdens de paarperiode in augustus/september proberen de mannetjes de vrouwtjes naar hun paarverblijf te lokken met zogenaamde paarroepjes. Tijdens de overwintering gaan de vleermuizen in winterslaap en pas in het voorjaar begint de kraamtijd waarna de jongen in de periode mei/juni geboren worden.

3.2 Functies plangebied voor vleermuizen (resultaten quickscan)

Uit de quickscan is gebleken dat het plangebied geschikt is als vliegroute en foerageergebied voor vleermuizen. Daarnaast is het plangebied niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. In onderstaande alinea's is deze geschikt- en ongeschiktheid van het plangebied kort toegelicht.

Vliegroute

Aangezien het plangebied aan de noordwestelijke en noordoostelijke zijde wordt begrensd door watergangen (lijnvormige structuren), zijn de randen van het plangebied mogelijk door vleermuizen in gebruik als vliegroute. Met name de noordoostelijke zijde van het plangebied is geschikt vanwege de bosschage die aan beiden zijden van de watergang aanwezig is. Dit biedt vleermuizen beschutting tegen de wind en dekking tegen predatoren.

Foerageergebied

Uit de quickscan is gebleken dat de noordelijke randen van het plangebied (als gevolg van de begrenzing door insectenrijke watergangen) een geschikte foerageerplaats voor vleermuizen vormen. Dit geldt tevens voor het terrein rond de wilgenbosschage (gelegen langs de noordoostelijke watergang); dergelijke groenstructuren bieden dekking en beschutting en hebben daarnaast een aantrekkende werking op insecten. Het overige terrein (dat een groot deel van het plangebied in beslag neemt en grotendeels is voorzien van ruigtekruiden) kan door vleermuizen tevens worden gebruikt als foerageerplaats. Dit terrein is (door de afwezigheid van dekking en lijnvormige structuren) echter minder geschikt dan de noordelijke randen van het plangebied en de noordoostelijk gelegen wilgenbosschage.

Verblijfplaatsen

In de rapportage van de quickscan (en paragraaf 2.1 uit voorliggende rapportage) is aangegeven dat binnen het plangebied geen gebouwen aanwezig zijn. Tevens zijn in de bomen geen (voor vleermuizen geschikte) holten aangetroffen. Het plangebied is derhalve niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

De functie van het plangebied als vliegroute en foerageergebied is onderzocht door middel van twee veldbezoeken (zie paragraaf 2.3).

3.3 Veldbezoek

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd aan de hand van het landelijk vastgestelde protocol voor vleermuisonderzoek (versie maart 2013). Dit is een door de Gegevens Autoriteit Natuur (GAN) en het Netwerk Groene Bureaus (NGB) goedgekeurde methodiek. ATKb is als lid aangesloten bij het NGB. Het vleermuisprotocol geeft aan dat twee onderzoeksronden nodig zijn om functie van vliegroute en foerageergebied voor vleermuizen in kaart te brengen.

Tijdens de onderzoeksronden zijn met behulp van een batdetector van het type Pettersson D240x en zichtwaarnemingen (eventuele) vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen vastgesteld. Een batdetector zet de voor mensen onhoorbare geluiden van vleermuizen om in hoorbare geluiden. Aan de hand van frequentie en ritme van de geluiden is het mogelijk om de vleermuissoorten te onderscheiden. Vleermuisgeluiden van de groep Myotis zijn meestal lastiger in het veld te herkennen. Deze geluiden zijn achteraf op kantoor met behulp van het programma Batsound geanalyseerd en soorten zijn hierbij op naam gebracht.

Om vlieg- en foerageergebieden te onderzoeken is vanuit het vleermuisprotocol gesteld om (tegen zonsondergang) twee avondbezoeken in de periode 15 april t/m 15 oktober uit te voeren, waarvan één bezoek in de kraamperiode (periode van 15 mei t/m 15 juli).

Het vleermuisprotocol biedt echter ruimte om gemotiveerd van deze onderzoeksinspanning af te wijken. Aangezien in het verleden (bij gelijke terreinomstandigheden) reeds twee veldbezoeken zijn uitgevoerd in de kraamperiode (onderzoek Tauw, d.d. 14 oktober 2005) én hierbij slechts enkele individuen zijn aangetroffen kan worden volstaan met de volgende onderzoeksinspanning:

- twee avondbezoeken (tegen zonsondergang) in de (voorkeurs)periode 15 april t/m 15 oktober.

Algemene gegevens van de uitgevoerde onderzoeksronden zijn weergegeven in tabel 3-1. De onderzoeksronden zijn door één persoon uitgevoerd. Het plangebied (en dan in het bijzonder de kansrijke zone langs de noordoostelijke watergang) is namelijk met één persoon voldoende te overzien.

Tabel 3-1. Algemene gegevens van de uitgevoerde onderzoeksronden.

Datum	Tijd Van-tot	Temp. (° C)	Wind (Bft)	Weer en bewolking	Onderzoek gericht op
10-09-2015	20:10-22:10	16,5	3	Licht bewolkt, droog	Vliegroutes, foerageergebied
30-09-2015	20:30-22:30	11	3	Onbewolkt, droog	Vliegroutes, foerageergebied

4 RESULTATEN VELDBEZOEK

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het uitgevoerde vleermuisonderzoek besproken waarbij wordt ingegaan op de eventuele functies van het gebied voor vleermuizen, namelijk de functie van vliegroute en foeragegebied.

Binnen en rond het plangebied zijn de volgende vleermuissoorten waargenomen:

- Gewone dwergvleermuis
- Ruige dwergvleermuis
- Watervleermuis
- Laatvlieger
- Rosse vleermuis

In bijlage 1 is een overzichtskaart opgenomen waarin de waarnemingslocaties van vleermuizen zijn weergegeven. Opgemerkt dient te worden dat tijdens de veldbezoeken vermoedelijk meerdere waarnemingen van hetzelfde individu zijn gedaan. Hiermee is tijdens de bespreking van de waarnemingen (in paragrafen 4.2 en 4.3) rekening gehouden.

4.2 Waarnemingen veldbezoek 10 september 2015

Vliegroutes

Tijdens het avondbezoek zijn langs de (beschutte) watergang die aan de noordoostelijke zijde van het plangebied grenst enkele overvliegende vleermuizen aangetroffen. Dit betroffen circa twee gewone dwergvleermuizen en één laatvlieger. Naast de waarnemingen langs de (direct aan het plangebied grenzende) noordoostelijke watergang, is langs de watergang ten westen van Plas van Reef tevens een overvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen (zie overzichtskaart in bijlage 1).

Daarnaast is boven de (binnen het plangebied aanwezige) ruigte een overvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen.

Foeragegebied

Tijdens het avondbezoek zijn langs de noordoostelijke watergang diverse foeragerende vleermuizen waargenomen. Dit betroffen gewone dwergvleermuizen (circa vijf individuen), ruige dwergvleermuizen (circa twee individuen) een rosse vleermuis (één individu) en myote vleermuizen (naar verwachting watervleermuizen, circa drie individuen). Eén van de foeragerende gewone dwergvleermuizen was tevens aan het (paar)roepen.

Tevens zijn tijdens het avondbezoek langs de watergang aan de noordwestelijke zijde van het plangebied enkele foeragerende vleermuizen waargenomen. Dit betroffen circa twee gewone dwergvleermuizen en circa twee ruige dwergvleermuizen.

Tijdens het avondbezoek zijn tevens foeragerende gewone en ruige dwergvleermuizen buiten het plangebied aangetroffen (o.a. langs Plas van Reef en langs een kleine vijver aan de westzijde van het plangebied). De ruige dwergvleermuis was tijdens het foerageren rond de kleine vijver (aan de westzijde van het plangebied) tevens aan het (paar)roepen.

4.3 Waarnemingen veldbezoek 30 september 2015

Vliegroutes

Tijdens het avondbezoek zijn boven de noordoostelijk gelegen watergang enkele overvliegende gewone en ruige dwergvleermuizen waargenomen. Eén overvliegende gewone dwergvleermuis en één overvliegende ruige dwergvleermuis zijn tevens (paar)roepend waargenomen.

Foerageergebied

Tijdens het avondbezoek is (met name rond de noordoostelijk en noordwestelijke gelegen watergang) veel foerageeractiviteit van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis waargenomen. Langs de noordoostelijk gelegen watergang zijn circa twee foeragerende gewone dwergvleermuizen, twee foeragerende watervleermuizen en twee foeragerende ruige dwergvleermuizen aangetroffen. Langs de noordwestelijk gelegen watergang zijn circa twee foeragerende gewone dwergvleermuizen, één foeragerende watervleermuis en twee foeragerende ruige dwergvleermuizen aangetroffen.

Opgemerkt dient te worden dat de activiteit rond de noordwestelijk gelegen watergang rond 22:00 sterk afnam, terwijl het langs de noordoostelijk gelegen watergang drukker werd. Een mogelijke reden hiervoor is dat de noordwestelijke watergang niet begrenst is door bomen (meer open) en dat door de aantrekkende koude wind de (in de luwte gelegen) noordelijke watergang is opgezocht.

4.4 Conclusie

Vliegroutes

Uit de veldbezoeken blijkt dat vleermuizen noordelijk gelegen watergangen, die zich in de luwte van de dichte bosschage langs Plas van Reef bevinden, als vliegroute gebruiken (zie roze stippellijnen in figuur 4-1). Het belang van de (binnen het plangebied aanwezige) wilgenbosschage voor de instandhouding van de vliegroutes wordt minder groot geacht. Dit aangezien de wilgenbosschage (in vergelijking met de bosschage langs Plas van Reef) een meer open structuur heeft en ook overvliegende vleermuizen langs de watergang ten westen van Plas van Reef (waar enkel sprake is van de luwte van de dichte bosschage langs Plas van Reef) zijn waargenomen.

Boven de watergang aan de noordwestelijke rand van het plangebied zijn geen overvliegende vleermuizen waargenomen. Deze (vrijwel onbeschutte) watergang wordt waarschijnlijk sporadisch (zoals bij windstille omstandigheden) gebruikt door overvliegende vleermuizen. Deze watergang vormt geen essentieel onderdeel van het leefgebied van vleermuizen.

Figuur 4-1. De ligging van de (essentiële) vliegroutes (roze stippellijnen) ten noorden van het plangebied (rood omlijnd). Zichtbaar is de (binnen het plangebied aanwezige) wilgenbosschage (lichtgroen) en de bosschages in de omgeving van het plangebied (donkergroen), waaronder de dichte bosschage langs Plas van Reef. In de omgeving zijn tevens meerdere open (grazige tot verruigde) vlakten aanwezig (geel).

Naast de (buiten het plangebied gelegen) vliegroutes is binnen het plangebied een diffuus overvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen. Doorgaande vliegroutes zijn binnen het plangebied niet aangetroffen.

Foerageergebied

Uit de veldbezoeken blijkt dat het plangebied onderdeel uitmaakt van een groter gebied dat in gebruik is als foerageergebied voor vleermuizen. Met name de watergangen aan de noordoost- en noordwestzijde van het plangebied en de (in de omgeving aanwezige) vijvers en plassen (waaronder Plas van Reef) lijken hierbij veelgebruikte elementen te vormen. Bij aantrekkende wind neemt het belang van de noordoostelijk gelegen watergang toe; deze watergang is door de aangrenzende bomen (bestaande uit de dichte bosschage langs Plas van Reef en de wilgenbosschage binnen het huidige plangebied) in de luwte gelegen.

Verblijfplaatsen

In overeenstemming met de eerder genoemde ongeschiktheid van het plangebied als verblijfplaats voor vleermuizen (zie paragraaf 2.2), zijn tevens het onderzoek geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. De langs de randen van het plangebied waargenomen (paar)roepende vleermuizen (gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis) hebben hun (paar)verblijf in gebouwen en/of holten in bomen in de omgeving van het plangebied.

5 EFFECTENANALYSE AANWEZIGE SOORTEN

5.1 Inleiding

Tijdens de veldbezoeken zijn langs de watergangen aan de noordelijke randen van het plangebied (en in de omgeving van het plangebied) diverse foeragerende vleermuizen aangetroffen. Daarnaast zijn langs de watergangen ten noorden van het plangebied (zie roze lijnen in figuur 4-1) vleermuizen op vliegroute aangetroffen. Verblijfplaatsen zijn niet vastgesteld.

5.2 Vliegroutes

De voorgenomen realisatie van een woonwijk leidt tot een aantasting van de vliegroute langs de noordoostelijke watergang. Dit aangezien de (aan het plangebied grenzende) vliegroute door de kap van de wilgenbosschage enige beschutting tegen wind en/of dekking tegen predatoren verliest. Daarnaast zal de realisatie van een woonwijk (door hierbij aan te brengen straatverlichting) tot lichtverstoring van de vliegroute leiden. Het gevolg van de kap van de wilgenbosschage is van beperkte omvang vanwege de aanwezige dichte beplanting aan de overzijde van het water (aan de overzijde van de wilgenbosschage); op basis van de vleermuiswaarnemingen én structuur van de te kappen wilgenbosschage (zie paragraaf 4.4) is reeds geconcludeerd dat het belang van de te kappen wilgenbosschage minder groot is dan het belang van de dichte bosschage langs Plas van Reef.

De volgende maatregel is nodig om het leefgebied in ruimte en tijd te behouden en hiermee een overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen:

- de herinrichtingswerkzaamheden in het noordoostelijk deel van het plangebied (ter plaatse van de huidige wilgenbosschage) dienen in de wintermaanden uitgevoerd te worden. Op deze wijze worden vleermuizen op de vliegroute niet verstoord door (bouw)verlichting, trillingen en geluid;
- langs de noordoostelijke zijde van het plangebied (grenzend aan de vliegroute langs de noordoostelijke watergang) dient (direct aansluitend aan de kap van de wilgenbosschage) een bomenrij met enige ondergroei te worden aangebracht. De maximale afstand tussen de bomen bedraagt 7 meter en de planhoogte van deze bomen bedraagt minimaal 5 meter. Het effect hiervan is tweeledig:
 - lichtverstoring richting de watergang (als gevolg van in de woonwijk aan te brengen straatverlichting) wordt voorkomen;
 - beschutting/dekking van vleermuizen op de vliegroute blijft behouden.

5.3 Foerageergebied

De voorgenomen realisatie van een woonwijk leidt tot een aantasting van niet-essentieel foerageergebied van vleermuizen (met name langs de watergangen aan de randen van het plangebied). Dit foerageergebied is niet-essentieel, omdat in omgeving van het plangebied voldoende alternatieve foerageergebieden voorhanden zijn (zie weergegeven ruigte en bosschage in figuur 4-1)*. Het verstoren en/of verliezen van niet-essentieel foerageergebied leidt derhalve niet tot een overtreding van artikel 11.

Om zorgvuldig handelen ten aanzien van de vleermuizen te garanderen (zorgplicht), dienen wel enkele maatregelen te worden genomen:

- de herinrichtingswerkzaamheden dienen overdag uitgevoerd te worden. Op deze wijze worden foeragerende vleermuizen niet verstoord door (bouw)verlichting, trillingen en geluid;
- langs de noordoostelijke zijde van het plangebied (grenzend aan de foerageerzone rond de noordoostelijke watergang) dient een bomenrij met enige ondergroei te worden aangebracht (zie tevens bullet 2, onder paragraaf 5.2). Het effect hiervan is tweeledig:
 - lichtverstoring richting de watergang (als gevolg van in de woonwijk aan te brengen straatverlichting) wordt voorkomen;
 - beschutting/dekking van foeragerende vleermuizen blijft behouden.

** Uitgangspunt is dat de bosschage rond Plas van Reef en de groenzones ten zuidwesten van het plangebied in de toekomst behouden blijven. Het terrein ten noordwesten van het plangebied (momenteel bestaande uit een open grasland en ruigte) zal in de toekomst wel heringericht worden.*

6 CONCLUSIES

Het plangebied maakt onderdeel uit van een groter gebied dat in gebruik is als foerageergebied voor vleermuizen. Met name de watergangen aan de noordoost- en noordwestzijde van het plangebied en de (in de omgeving aanwezige) vijvers en plassen (waaronder Plas van Reef) zijn hierbij veelgebruikte elementen. Daarnaast zijn de watergangen ten noorden van het plangebied (waaronder de watergang die aan de noordoostelijke rand van het plangebied grenst) in gebruik als vliegroute. Hierbij is met name de beschutting en dekking, die de dichte bosschage langs Plas van Reef biedt, van belang. Verblijfplaatsen zijn tijdens het vleermuisonderzoek niet vastgesteld.

Als gevolg van de voorgenomen herontwikkeling treden geen negatieve effecten op vleermuizen op, indien enkele voorzorgsmaatregelen in acht worden genomen (overdag werken, werkzaamheden in noordoostelijk deel van het plangebied in wintermaanden uitvoeren en terugbrengen van enige beplanting langs noordoostelijke watergang). Op deze wijze wordt overtreding van de Flora- en faunawet voorkomen. Het is dan ook niet noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen.

7 AANBEVELINGEN

Raadpleging van het inrichtingsplan toont dat over de noordwestelijk gelegen watergang (aan de rand van plangebied Ypenburg) drie bruggen gepland staan, om zodoende meerdere toegangswegen naar de (nog in te richten) noordwestelijk gelegen kavel te creëren. Aangezien rond de noordwestelijk gelegen watergang meerdere foeragerende vleermuizen zijn vastgesteld, dient bij inrichting van deze bruggen rekening te worden gehouden met vleermuizen. Zo wordt geadviseerd om (indien op de bruggen verlichting aangebracht wordt) gebruik te maken van omlaaggerichte, amberkleurige verlichting. Zodoende wordt lichtverstoring van foeragerende vleermuizen (langs de noordwestelijke watergang) zoveel mogelijk voorkomen.

Bij toekomstige herinrichtingswerkzaamheden in de omgeving van het plangebied, dient tevens rekening te worden met vleermuizen. Zoals reeds aangegeven maakt het plangebied namelijk onderdeel uit van een groter gebied dat in gebruik is bij vleermuizen. Het is mogelijk dat aanvullende ingrepen (in de omgeving van het plangebied) een cumulatief (negatief) effect op vleermuizen tot gevolg hebben.

Naast vleermuizen dient (met name tijdens het verwijderen van beplanting en overige herinrichtingswerkzaamheden nabij de watergangen) altijd rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels (globaal half maart tot half juli).

8 LITERATUUR

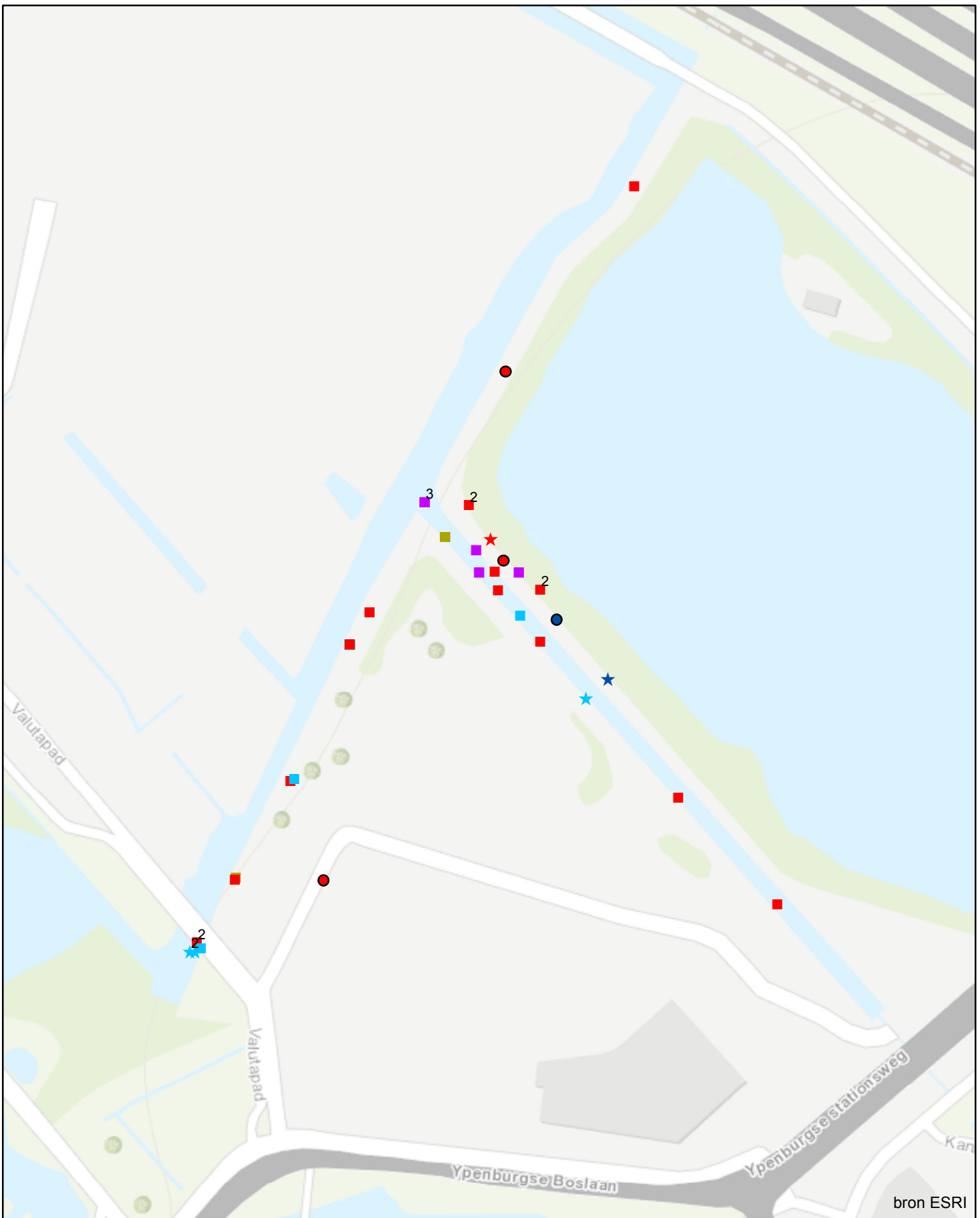
Quickscan Flora- en faunawet. Deelplan 20 Ypenburg te Den Haag. ATKb, kenmerk: 20150706_rap01, d.d. 24 juni 2015

Website over vleermuizen: www.vleermuis.net

Ecologische advisering Ypenburg te Den Haag (deelplan 20), Tauw, kenmerk: 4392609, d.d. 14 oktober 20105

BIJLAGE 1

bron ESRI

Soort vleermuis en gedrag

2 of 3: aantal bij meerdere individuen

- Gewone Dwergvleermuis foeragerend
- Gewone Dwergvleermuis foeragerend en roepend
- Gewone Dwergvleermuis overvliegend
- ★ Gewone Dwergvleermuis roepend
- Laatvlieger overvliegend
- Myotis spec. foeragerend
- ★ Rosse vleermuis foeragerend
- Ruige Dwergvleermuis foeragerend
- ★ Ruige Dwergvleermuis roepend
- Watervleermuis foeragerend

**Waarnemingen
vleermuizen**

Tekeningnummer: 20150706/Tek01

Datum: 20-10-2015

Telefoon:

088-1153200

Email:

info@at-kb.nl

